

Att mäta för att kunna förändra – minoritetsdata i Storbritannien, Norge, Danmark och USA

Arash Mokhtari*

Storbritannien. Norge. Danmark. USA. Oavsett vilket land är tendensen tydlig: Etniska minoriteter osynliggörs i medier. Även om få medieproducenter uttalat struntar i att åtgärda problemet är det stor skillnad på ambitionsnivån.

Storbritannien

Frågan om insamlandet av statistik baserad på etnisk bakgrund är okontroversiell i Storbritannien. Sedan 1991 har medborgarna själva fått definiera sin bakgrund i folkräkningen, som sker var tionde år, i fem etniska grupper som till exempel vit, asiatisk och mångetnisk. Varje grupp har underkategorier som till

---

* Arash Mokhtari är reporter på *Tidningen Vision/Chefen i fokus*. Tidigare reporter och programledare på *SVT Nyheter* samt reporter på *Sveriges Radio*. Han drev under många år *Quick Response*, som granskade hur medier rapporterade om invandring, integration och främlingsfientlighet. Medredaktör för *Nyheter, makt, integration* utgiven 2008 av *Sim(o)*.

exempel skotsk, indisk och karibisk och sammanlagt finns ett tjugotal grupper att välja mellan. Den som inte identifierar sig med någon av grupperna uppmanas av myndigheterna att fritt kategorisera sig själv.

Det är den här statistiken som möjliggör bland annat studier i hur väl landets medier skildrar mångfalden bland befolkningen.

Men att mäta representation i medier i Storbritannien går inte enbart ut på att studera vilka som intervjuas i radio, tv och tidningar. Även reportrar, programledare och andra som jobbar med att producera medieinnehåll inkluderas.

När det gäller den etniska aspekten av representation använder både myndigheter och medier paraplytermen BAME, som står för *Black, Asian, and Minority Ethnic*. Gruppen beräknas utgöra 14 procent av landets befolkning. Enligt myndigheterna är asiater, med 7,5 procent den största gruppen, därefter kommer svarta, med 3,3 procent. Övriga andelar utgör antingen andra etniska grupper eller en blandning av flera.

När det gäller befolkningsammansättningen i London, där de största medierna har sitt säte, är siffrorna för invånare med etnisk minoritetsbakgrund ännu högre. Den senast publicerade folkräkningen från 2011 visade att 60 procent av Londonborna kategoriserade sig själva som vita, medan 19 procent var asiater och 13 procent svarta.

Dessa tydliga siffror underlättar för organisationer, publicister och aktivister att undersöka om medierna lever upp till sin samhällsreflekterande roll. I landet finns också flera olika intresseorganisationer som granskar hur medierna sköter sig.

Till exempel har alla av Storbritanniens stora tv-kanaler och produktionsbolag självmant anslutit sig till mätverktyget *Diamond*, som drivs av *Creative Diversity Network* sedan 2016. Anställda vid de anslutna bolagen fyller frivilligt i ett formulär på nätet där de uppger information om kön, könsidentitet, ålder, sexualitet, etnicitet och funktionsvariation. Den integritetskänsliga informationen krypteras och används för att få överblick över vilka som syns framför kameran och vilka som producerar programmen.

Enligt *Diamonds* senaste rapport som sträcker sig till juli 2020 minskade andelen ur gruppen BAME som producerade innehåll, från 12,3 procent året innan, till 11,8 procent 2020. Dessutom har synligheten av Sydasiater minskat de senaste fyra åren.

En annan organisation som regelbundet mäter mångfald är *Women in Journalism*. I juli 2020 gjorde de en genomlysning av alla förstasidor i landet stora tidningar, tittade på nyhetssändningar och lyssnade på runt 100 timmar radio. Deras slutsatser efter veckan var bland annat:

- Inga svarta reportrar syntes på förstasidorna.
- Endast 4 av 11 tidningar lyfte fram en icke-vit reporter.
- 1 svart kvinna citerades av 111 möjliga på sidorna.
- Av totalt 723 radioreportrar var 4 svarta kvinnor.
- Icke-vita experter uttalades sig främst i frågor som rör härkomst.

Delar av studiens slutsatser bekräftas i andra undersökningar. Enligt data från projektet *The Worlds of*

Journalism hade Storbritannien sex procent icke-vita yrkesaktiva journalister 2019. Och när the Reuters Institute for the Study of Journalism i februari 2020 gjorde nedslag bland 20 av de största nyhetsmedierna i landet fann de inga icke-vita personer med en titel som motsvarar en chefredaktör.

British Broadcasting Corporation

Vi är världens ledande public service-kanal och vi vill vara Storbritanniens mest inkluderande medieorganisation.

Ur: BBC:s Mångfald och inkluderingsplan 2020–2023

British Broadcasting Corporation, BBC, är medvetna om vilken roll de spelar i den globala medievärlden och att andra länders public service-bolag ofta sneglar på dem för att inspireras i sitt utvecklingsarbete. Trots att företaget under decennier talat om vikten av mångfald och att reflektera den brittiska befolkningen, satte ändå fallet **George Floyd** i USA 2020 ytterligare press på att bolaget skulle nå sina mål.

På bolagets hemsida presenterar *BBC* strategier, rapporter och mål för representation. Bolagets nuvarande strategi sträcker sig från 2021 till 2023 och fokus ligger mycket på att *BBC* ska ”skapa en inkluderande arbetsstyrka genom att återspegla och representera mångfalden i Storbritannien.”

Målen är att bland annat att öka poolen av seniora arbetsledare, genomföra ledarskapsprogram inriktat mot mångfald och instifta juniora tjänster för människor som är i början av sina karriärer.

När det gäller bolagets anställda är målet att hälften ska vara kvinnor, 20 procent ha en etnisk minoritetsbakgrund och 12 procent av tjänsterna innehas av människor med någon form av funktionsnedsättning. Dessutom ska 20 procent av de som producerar tv-innehåll för *BBC* antingen tillhöra BAME-gruppen, leva med någon funktionsnedsättning eller komma från en låginkomstbakgrund ”för att säkerställa att vi har en bredd av historieberättare som skapar innehåll som bättre reflekterar alla målgrupper”.

I sin tv-budget satsar *BBC* 100 miljoner pund för att öka mångfalden bland tv-producenter, och har satt målet att 20 procent av människorna bakom kamerorna måste komma från underrepresenterade grupper i antingen BAME-gruppen eller från socioekonomiskt missgynnade grupper.

Men trots investeringarna och tal om vikten av mångfald når *BBC* ändå inte sina mål. Kritik kommer till och med från staten som trycker på för att bolaget ska representera den etniska sammansättningen i samhället bättre.

Tillsynsmyndigheten *Ofcom*, *The Office of Communications*, slog fast i sin rapport för 2017–2018 att människor med BAME-bakgrund var mindre nöjda med *BBC* än övriga befolkningen på alla punkter förutom bolagets nyhetsförmedling. Myndigheten har också kritiserat bolaget för att inte vara tillräckligt transparent med sina siffror.

Enligt *Ofcom* har *BBC*:s rekryteringssiffror för människor med BAME-bakgrund fastnat vid 13 procent, medan konkurrenter som Channel 4, Sky och

Viacom alla ökat sina rekryteringar ur den missgynnade gruppen.

Simon Albury, på organisationen *Campaign for Broadcasting Equality*, som arbetar för att uppmärksamma bristen på etnisk jämlikhet, menar att *BBC* lovar stort, men levererar lite. Han har räknat ut att i den takt som utvecklingen går för *BBC* kommer det ta 40 år för *BBC Studios*, där en stor mängd tv-produktioner görs, att nå målet med 14 procent medarbetare inom gruppen BAME.

Norge

Invandringen till Norge sträcker sig 50 år tillbaka i tiden när hundratals människor från Pakistan, Indien, Turkiet och Marocko välkomnades till det etniskt homogena landet för att jobba.

Landets lagstiftning förbjuder registrering av etnicitet, religion och andra integritetskänsliga uppgifter, men ursprungsland ingår inte i den kategorin. Därför finns uppgifter från *Statistisk sentralbyrå* som visar att 18,5 procent av landets befolkning har invandrarbakgrund, vilket innebär att de själva eller båda deras föräldrar invandrat till Norge.

Flera studier har gjorts för att se hur väl landets medier reflekterar befolkningssammansättningen.

Reuters Institute for the Study of Journalism vid Oxfords universitet analyserade i en undersökning 3 956 artiklar publicerade under 2018. Underlaget kom från *Verdens Gang*, *VG*, och *Aftenposten*, två av landets största och mest tillförlitliga medier, som redan

för 50 år sen började skildra landets etniska minoriteter – om än småskaligt.

Studien visade att 12,3 procent i norska medier citerade eller nämnde någon med minoritetsbakgrund. Men studien påpekade samtidigt att den relativt höga andelen berodde på bevakningen på utrikessidorna.

När det gällde den största gruppen, människor med rötter i Asien inklusive Turkiet och Afrika, som då utgjorde åtta procent av den norska befolkningen synliggjordes fyra procent.

Studien fokuserade specifikt på kvinnor, som utgjorde mindre än en procent i artiklarna, och kunde se att trots att kvinnor med minoritetsbakgrund var väldigt underbevakade fanns ändå offentliga individer i gruppen som var väldigt överexponerade. Samtidigt som ”vanliga” kvinnor saknades så skildrades debattörer med tydliga åsikter eller framgångsrika idrottskvinnor desto mer.

Nyhetsartiklarna normaliserade inte icke-vita kvinnor eller gjorde dem delaktiga i vardagen, enligt studiens författare **Shazia Majid** som drog slutsatsen att om en kvinna med minoritetsbakgrund vill synas i medier ska hon antingen skriva ett debattinlägg eller utöva elitidrott.

En annan studie som drar liknande slutsatser om norska mediers problem med att skildra landets etniska mångfald gjordes 2019 av medieanalysföretaget *Retriever*. Denna gång låg fokus på att försöka se vilka som syntes på de norska mediernas kultursidor. Analysen visade att personer med minoritetsbakgrund bara utgjorde två procent av källorna, samtidigt som gruppen då utgjorde 16 procent av befolkningen. Siffrorna visade att det även inom gruppen fanns en skev köns-

fördelning: Av alla som syntes och citerades på sidorna var 66 procent män medan 34 procent var kvinnor.

I diskussionen som följde rapporten uttryckte publicister på flera medier en förståelse för att siffrorna var oroande. Bristen på etnisk mångfald var ett problem, tillstod de, men det fanns större problem än så, nämligen bristen på jämställdhet. I somliga fall förklarade publicister att mångfald var underordnat det större problemet med skev könsfördelning. I de fall det inte fanns en uttalad rangordningslista på underrepresenterade grupper så poängterade publicister att könsbalans var åtminstone lättare att räkna och därför också låg närmare till hands att fokusera på i det dagliga arbetet.

Trots att de norska studierna till skillnad från de brittiska och amerikanska inte har fokuserat på den etniska bakgrunden för reportrar som har rapporterat om nyheterna, har det ändå förts en debatt om det ena kan hänga ihop med det andra.

Norsk rikskringkasting

I uppdragsbeskrivningen från den norska staten står det att public service-bolaget *Norsk rikskringkasting*, *NRK*, ska finnas lokalt i hela landet. Bolaget ska stärka det norska och samiska språket, identitet och kultur och skapa innehåll för minoriteter. Dessutom ska *NRK* skaffa kunskap om landets mångfald, reflektera den och skapa arenor för debatt och information om Norge som ett mångkulturellt samhälle.

NRK gick redan 2015 ut och meddelade att bolaget hade som mål att innan år 2021 skulle var tredje ny-

anställd ha mångkulturell kompetens. Det innebär att den rekryterade skulle ha tillgång till perspektiv, språk och nätverk som bolaget saknar.

År 2019 hade mindre än fem procent av NRK:s 3 400 fast anställda utländskt påbrå, samtidigt som den etniska sammansättningen i samhället var fyra gånger större.

När NRK-medarbetaren **David Vojisav Krekling** 2020 tittade på hur många medlemmar inom Norska redaktörsförbundet, som samlar landets publicistiska beslutsfattare, hade invandrarbakgrund kunde han se av de omkring 750 medlemmarna hade mindre än en procent utländskt påbrå.

I en artikel i norska journalistförbundets tidning *Journalisten* medger både Journalistförbundet och Redaktörsförbundet att mångfald är en viktig faktor för god journalistik. Trots att Journalistförbundet beslutat att inriktning på verksamheten mellan 2019–2021 ska ha fokus på mångfald och jämställdhet, saknas konkreta aktiviteter kopplade till de fem punkter som förbundet ska jobba för. Målen är bland annat att:

- Vid anställning av journalister måste medier sträva efter bredd och mångfald.
- Redaktionerna bör stärkas med fler journalister med minoritetsbakgrund. Förbundet kommer att arbeta för att fler journalister med minoritetsbakgrund ska arbeta inom journalistik.
- Förbundet kommer att verka för medlemmarnas möjlighet att utveckla journalistisk och språklig kvalitet och yttrandefrihet, mångfald och integritet.

Att använda kvoter är inte något som Journalistförbundet tror på. Även om Redaktörsförbundet påpekar de sitter i knäna på Journalistförbundet, eftersom redaktörer rekryteras bland journalisterna, vill förbundet inte heller lägga sig i hur rekryterare gör sitt jobb.

Danmark

Hur många och varifrån Danmark tar emot invandrare har varit av stort intresse i den danska politiska debatten de senaste decennierna, något som också har reflekterats i medier. Precis som i andra delar av världen fick debatten om mediers ansvar i att synliggöra etniska minoriteter ett starkt uppsving i samband med *Black Lives Matter*-demonstrationerna i USA 2020.

Nydanskerne i nyhedsmedierne var den första omfattande studien som undersökte hur landets medier bevakade sina etniska minoriteter. Forskningen som gjordes vid Roskilde universitet och publicerades 2012 analyserade tio nyhetsmedier, bland andra *Politiken*, *Jyllands-Posten*, *Ekstra Bladet*, och *BT* under de första 14 veckorna 2011. De 1 162 nyhetsartiklarna som ingick i studien visade att människor med invandrarbakgrund var underrepresenterade i medierna. Endast fem procent av de som förekom i underlaget hade minoritetsbakgrund, samtidigt som gruppen utgjorde 10 procent av befolkningen. Morgontidningar hade flest källor med icke-dansk bakgrund, medan lokaltidningarna hade minst. Samtidigt påpekade studien att det bland målgruppen för lokaltidningarna fanns klart färre med minoritetsbakgrund, vilket gjorde att

lokaltidningarna lyckades bättre med att reflektera sitt samhälle.

Medan människor med danskt påbrå förekom i alla typer av nyheter, överrepresenterades människor med minoritetsbakgrund i kriminaljournalistiken, där en tredjedel av alla som synliggjorts fanns. Även i utrikesnyheterna syntes etniska minoriteter i hög utsträckning, där de utgjorde hälften av källorna. Den grupp som medierna var sämst på att inkludera var kvinnor med minoritetsbakgrund.

För att se hur journalistiken om landets etniska minoriteter hade utvecklats sedan 2011 gjorde Roskilde universitet en uppdaterad studie 2017. Inhämtningsmetoden var lik den första studien: Nio danska medier bevakades under de första 14 veckorna 2016 och 1 190 nyheter inkluderades i studien.

Titeln på rapporten, *Dem vi talar om*, skvallrade om slutsatserna. Forskningsanalysen visade att andelen med minoritetsbakgrund i medier hade minskat sedan den första studien kom ut, trots att människor med den bakgrunden nu hade blivit fler. Medier synliggjorde enbart 4 procent ur den andelen av befolkningen, som nu hade stigit till över 12 procent. Gapet mellan verkligheten och mediernas återspeglning hade alltså ökat.

Studien från 2017 visade också att när de etniska minoriteterna syntes i nyheter fanns en betoning på det icke-danska, om religionen islam och om kriminalitet och att samtliga nyhetsområden problematiserade invandring. När människor med minoritetsbakgrund väl skildrades som experter var det i utrikesmaterialet.

Studiens övergripande slutsats blev att de danska medierna talar *om* människor som de sällan talar *med*

och punkterade föreställningen att etniska minoriteter kommer att synas mer i medier ju fler dessa blir.

Medier, som en kraft för samhällets sammanhållning, kan också omvänt bli en ”uteslutande kraft”, slog studien fast och påpekade att detta kunde medföra negativa konsekvenser för såväl samhället som de marginaliserade medborgarna själva.

För att motverka att medier just blir en uteslutande kraft tipsar danska journalistförbundet på sin hemsida om olika övningar för att medvetandegöra journalister om sina snäva referensramar. Bland annat kan redaktioner anordna ”mångfaldsbingo” för att skapa diskussioner. Förslag som förbundet ger på innehåll i bingorutorna är:

- Jag har intervjuat en flykting i mitt arbete.
- Jag är nära vän med människor med en annan religiös bakgrund än kristendomen.
- Jag har använt en källa med annan etnisk bakgrund än dansk för en artikel där källans etnicitet inte spelade någon roll.

Samtidigt som det finns en förståelse för vikten av en etnisk blandad redaktion och hur det eventuellt kan påverka journalistiken, är det få arbetsgivare som på policynivå försöker påverka rekryteringar.

Enligt en artikel från 2020 i danska journalistförbundets tidning *Journalisten* har public service-kanalen *Danmarks Radio* inga planer på att följa andra länders rekryteringspolicys för att öka mängden journalister med etnisk minoritetsbakgrund. Samma inställning återfinns på tidningen *Politiken*. Bland rekryterare

återkommer synpunkten att journalister oavsett bakgrund ska kunna bevaka alla sorters ämnen, och att det viktigaste är att säkerställa att alla har lika stora möjligheter att söka sig till redaktionerna.

USA

Att föra statistik över befolkningens bakgrund är lika oproblematiskt i USA som i Storbritannien. Begreppet ras är okontroversiellt och vid folkräkningar får varje person själv definiera sig i en eller flera kategorier som till exempel vit, svart, afroamerikan, amerikansk ursprungsbefolkning, asiat och så vidare.

Eftersom kvotering och positiv särbehandling på utbildningar och arbetsplatser är sätt för landet att hantera sin rasistiska historia och jämna ut de stora skillnaderna mellan befolkningsgrupper, anses självkategorisering vara ett sätt att stärka sin minoritet och kräva att mer av samhällets resurser riktas till den.

USA:s senaste folkräkning från 2020 visar att vita, där även människor från Mellanöstern och Nordafrika ingår, är USA:s största rasgrupp och utgör 57,3 procent av befolkningen. De som definierar sig som latinamerikaner utgör 19,5 procent medan svarta utgör 11,9 procent. I jämförelse med folkräkningen från 2010 går det att dra slutsatsen att USA:s befolkning blir allt mindre vit, och att allt fler uppfattar sig ingå i flera raser.

På samma sätt som befolkningen i stort inte har problem med att självdefiniera sig, finns också föreningar för journalister inom de olika rasgrupperna, till exempel *National Association of Black Journalists*, NABJ,

Asian American Journalists Association, AAJA, och *Native American Journalists Association, NAJA*.

Amerikanska studier av mångfald i medier fokuserar till stor del på hur redaktioners etniska sammansättning ser ut. Här skiljer sig USA markant från Norge och Danmark, som snarare tittar på källorna till journalister, medan Storbritannien mäter en sammanslagen bild av både redaktionssammansättningen och intervjupersonernas etniska bakgrund.

I en studie från Hofstras universitet 2019 som undersökte mångfalden på redaktionerna på amerikanska tv-kanaler utgjorde icke-vita 25,9 procent av de anställda. Majoriteten av dessa var afroamerikaner, följt av latinamerikaner.

På radiosidan visade en studie från Syracuse universitet 2020 att andelen icke-vita reportrar, eller ”people of color” som gruppen kallas när underkategorierna slås samman, utgjorde 15,4 procent av arbetsstyrkan. Samtidigt bestod 40 procent av den amerikanska befolkningen av dessa minoriteter.

Enligt Reuters Institute utgör icke-vita i arbetsledande positioner på stora tidningar och nyhetssajter elva procent av arbetsstyrkan.

När Pew Research Institute 2018 tittade på hela journalistkåren visade resultatet att 75 procent av landets journalister definierade sig som vita. Målet som American Society of News Editors satte 1978, nämligen att till år 2000 skulle den etniska sammansättningen i samhället reflekteras på redaktionerna, har fortfarande inte nåtts.

New York Times

Fallet George Floyd och hans död 2020 till följd av polisbrutalitet skapade vrede och demonstrationer runt om i världen. Händelsen är den enskild viktigaste sedan 1960-talet för medborgarrättsrörelsen, menar amerikanska forskare, och har fått flera amerikanska medier att blicka inåt och analysera sin del i landets strukturella rasism.

Trots att *New York Times*, en av USA:s största tidningar, sedan flera år utbildar sin personal i ”omedveten partiskhet”, jobbar aktivt med rekrytering och publicerar årliga mångfaldsrapporter sedan 2017, fick Black Lives Matter-rörelsen företaget att satsa ännu mer på mångfald.

I samband med demonstrationerna intervjuade tidningen 400 anställda under åtta månader för att ta reda på hur dessa upplevde sin arbetsplats. De skarpa slutsatserna samlades i en rapport från februari 2021 som tidningen valde att skriva om på nyhetsplats.

Vår nuvarande kultur och system möjliggör inte för vår arbetsstyrka att trivas och göra sitt bästa. [...] Det gäller främst icke-vita, som i många fall har beskrivit oroande och ibland smärtsamma dagliga erfarenheter på arbetsplatsen.

Ur: New York Times-rapporten.

Några av slutsatserna löd:

- Asiatiska medarbetare kände sig osynliggjorda och blev ofta ihopblandade med andra med samma bakgrund, eller till och med andra icke-vita.

- Svarta medarbetare, främst svarta kvinnor, gav arbetsplatsens ambitioner för rättvisa och jämlik behandling lägst betyg i arbetsplatsens årliga medarbetarundersökningar.
- Rapporten slog också fast att det fanns få svarta och latinamerikanska medarbetare bland arbetsledare och att de svarta i ledarskapspositioner slutade i högre omfattning än sina vita kollegor.

För att få bukt med problemet presenterade rapporten en åtgärdsplan. *New York Times* skulle tydliggöra beteenden som förväntades av medarbetare, nya utbildningar för arbetsledare skulle hållas och en ny enhet för mångfald, jämlikhet och inkludering ska instiftas. Dessutom ska tidningen öka andelen svarta och latinamerikanska medarbetare i ledande roller så att den nuvarande andelen på 9 procent ökar till 13,5 procent vid slutet av 2025.

Mångfald står inte i kontrast mot vår strävan efter oberoende. [...] Att göra upplevelsen av Times bättre för våra icke-vita kollegor kommer att göra Times bättre för alla.

Ur: New York Times-rapporten.